

10048 og 10023

Lek på lekeplassen for barn med fysiske funksjonsnedsettelse

Play on the playground for children with physical disabilities

Kull: PET-18

Antall ord: 7418

Bacheloroppgave i Ergoterapi

Veileder: Nina Margrethe Lilo Fagertun Benden

Juni 2021

10048 og 10023

Lek på lekeplassen for barn med fysiske funksjonsnedsettelse

Play on the playground for children with physical disabilities

Kull: PET-18

Antall ord: 7418

Bacheloroppgave i Ergoterapi

Veileder: Nina Margrethe Lilo Fagertun Benden

Juni 2021

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

Fakultet for medisin og helsevitenskap

Institutt for nevromedisin og bevegelsesvitenskap

Kunnskap for en bedre verden

Abstrakt

Innledning: Denne bacheloroppgaven i ergoterapi har fokus på bruken av lekeplasser og opplevelser knyttet til aktivitet, deltagelse og omgivelsene på forskjellige lekeplasser for barn med nedsatt fysisk funksjonsevne.

Metode: Oppgaven er en Scoping review der strukturen følger *IMRoD modellen*, som består av innledning, metode, resultat og diskusjon. Dette for å belyse og skape oversikt over hva som finnes angående temaet og hva som kunne bidra i besvarelsen av vår problemstilling.

Resultat: Hovedfunnene i denne besvarelsen omhandler relasjonen mellom deltagelse og interesse, hvordan omgivelsene kan påvirke deltagelse i lek på lekeplassen og det store skillet mellom tilgjengelighet og anvendbarhet, samt hvordan disse faktorene påvirker hverandre. Disse funnene er delt i tre hovedkategorier som er *personens erfaringer fra lekeplassen, omgivelsenes tilgjengelighet og aktivitet og lek på lekeplassen*.

Konklusjon: Universelt utformede lekeplasser ikke er nødvendigvis anvendbare. Det bør tas hensyn til funksjonalitet og anvendbarhet i tillegg til universell utforming når lekeplasser bygges for å legge til rette for deltagelse i lek.

Nøkkelord: universell utforming, fysisk funksjonsnedsettelse, lekeplass, barn

Innholdsfortegnelse

1.0 Introduksjon.....	3
1.1 Oppgavens struktur.....	5
1.2 Begrunnelse for tema	5
2.0 Teoretisk forankring.....	5
3.0 Metode.....	7
3.1 Metode-beskrivelse	7
3.2 Søkestrategi	7
3.3 Utvalgte artikler	8
3.4 Analyse av utvalgte artikler.....	9
3.5 Gyldighet og pålitelighet	9
4.1 Personens erfaringer fra lekeklassen.....	14
<i>Barn og foreldrenes subjektive opplevelser</i>	<i>14</i>
4.2 Omgivelsenes tilgjengelighet	14
<i>Forslag til universell utforming</i>	<i>14</i>
<i>Sosiale omgivelser.....</i>	<i>15</i>
<i>Fysiske omgivelser.....</i>	<i>15</i>
4.3 Aktivitet og lek på lekeklassen.....	16
<i>Utførelse av aktivitet.....</i>	<i>16</i>
<i>Anvendbarhet.....</i>	<i>17</i>
5.0 Diskusjon.....	17
5.1 Deltagelse i lek og opplevelser	17
5.2 Omgivelser og utforming	20
5.3 Tilgjengelig eller anvendbar?.....	21
6.0 Avslutning	23
Litteraturliste:	25

1.0 Introduksjon

Denne bacheloroppgaven i ergoterapi har fokus på bruken av lekeplasser og opplevelser knyttet til aktivitet, deltagelse og omgivelsene på forskjellige lekeplasser for barn med nedsatt funksjonsevne. I Forente Nasjoners (FN) konvensjon om barns rettigheter nevnes det i artikkel 31 at barn har rett til å delta i lek og fritidsaktiviteter og at de ikke skal diskrimineres på grunn av deres funksjonsnivå (FN, 1989).

I følge den sosiale modellen for funksjonshemming blir funksjonshemmedes muligheter for samfunnsdeltagelse forhindret av fysiske, sosiale og kulturelle barrierer og ikke enkeltpersonens funksjonsnivå (Lid, 2016). Videre sier Lid (2016) at omgivelsene og menneskets forutsetninger kan påvirke graden av opplevd funksjonshemming og dette vil påvirke muligheter for deltagelse. utfordringer som oppstår på lekeplassen kan ikke skyldes barnets nedsatte funksjonsevne, men en sum av flere faktorer som for eksempel fysiske og sosiale barrierer (Lid, 2016). I tillegg til utfordringene i omgivelsene, kan barn også ha utfordringer knyttet til sin funksjon, for eksempel kan barn med cerebral parese ha forhøyet energiforbruk i forhold til funksjonsfriske jevnaldrende (Duffy, Hill, Cosgrove, Corry og Graham referert i Lofterød, Jahnsen og Terjesen, 2006).

I vestlig kultur anses lek som den viktigste aktiviteten i dagliglivet til barn (Andersen, Lauritzen & Stokholm, 2010). Lekeplassen er en arena der barnet kan utvikle sine motoriske og sosiale ferdigheter gjennom å utføre forskjellige aktiviteter som for eksempel lek sammen med andre barn (Öhrvall, Nordstrand & Peny-Dahlstrand, 2016). Det å ikke kunne eller få mulighet til å delta i lek vil påvirke barnets utvikling negativt da de ikke vil få muligheten til å lære seg disse ferdighetene (Öhrvall, Nordstrand & Peny-Dahlstrand, 2016). *Lek* er en fundamental aktivitet for et barn og har en avgjørende betydning for barns utvikling (Swinth & Tanta, 2008). Lek kan oppfattes på mange forskjellige måter og kan se annerledes ut for funksjonsfriske og funksjonshemmede barn. Barnet kan oppnå en *flow-tilstand*, noe som innebærer at barnet glemmer tid og rom (Lindqvist, Kroksmark, Andersson & Wallerius, 2016). I denne oppgaven forstås *lekeplass* som offentlig tilgjengelige arealer med lekeapparater med sikte på at barn har mulighet til å leke der.

En studie i Sverige (Prellwitz & Skär, 2007) fant ut at barn med funksjonsnedsettelse beskrev *lek* som at "de satt på husken" eller "målet var å kom ned sklien". Dette kan ifølge Prellwitz og Skär tyde på at barn

med fysiske funksjonsnedsettelse opplevde lek på lekeplassen som et gjøremål kontra funksjonsfriske barn som beskrev lek som meningsfullt. *Aktivitet* defineres av Birk og Langdal (2013) som handlinger med et bestemt formål og innhold. *Meningsfulle aktiviteter* er subjektive og noe som gir hverdagen mening (Andersen et al., 2010). *Deltagelse* er et begrep som ofte brukes sammen med aktivitet (Birk & Langdal, 2013). Kjernen i begrepet deltagelse er involvering i en aktivitet (Law, Polatajko, Baptiste & Townsend, 2002). Videre beskriver Law et al. (2002) at det som skaper deltagelse og involvering er relasjonen mellom person, aktivitet og omgivelsene. Hindringer i omgivelsene kan gjøre at barn med fysiske funksjonsnedsettelse ikke opplever meningsfullhet i lek på lekeplassen (Prellwitz og Skår, 2007).

Regjeringens strategiplan for 2020-2030 "*Et samfunn for alle*" legger vekt på meningsfylt fritid og samme muligheter for deltagelse i fritidsaktiviteter for personer med nedsatt funksjonsevne (Barne- og likestillingsdepartementet, 2018). Et av satsningsområdene for strategiplanen er blant annet å utvikle universelle løsninger og spesielle tiltak, som for eksempel tilgjengelige infrastrukturer, for barn og ungdom med nedsatt fysisk funksjonsevne. En *funksjonsnedsettelse* omhandler avvik, eller mangler av kroppsfunksjoner eller struktur, ifølge World Health Organization (WHO, 2001). *Funksjonshemming* skyldes for stort skille mellom samfunnets krav og individets forutsetninger, noe som kan skape hindringer for aktivitet og deltagelse (Orban, 2016). Det er individuelt om noe oppleves som en begrensning eller ikke og derfor kan funksjonshemming oppleves i større eller mindre grad (Lid, 2016).

Byggeteknisk forskrift (TEK-17, 2017) gir tekniske krav til blant annet utbygging av uteoppholdsarealer som lekeplasser. I følge TEK-17 skal lekeplass-arealet være universell utformet, men dette gjelder ikke for lekeplassutstyr (TEK-17, 2017, § 8-3). FN konvensjonen om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne definerer universell utforming som: "*[...] utforming av produkter, omgivelser, programmer og tjenester på en slik måte at de kan brukes av alle mennesker, i så stor utstrekning som mulig, uten behov for tilpassing og en spesiell utforming.*" (FN, 2006). I denne oppgaven vil universell utforming omfatte omgivelser på lekeplassene og tilgjengeligheten av disse. I *omgivelser* legges det fysiske, sosiale og kulturelle aspekter (Strong, Rigby, Stewart, Law, Letts & Cooper, 1999).

I ergoterapeutenes yrkesetiske retningslinjer nevnes det at ergoterapeuter skal ta samfunnsansvar basert på befolkningens rett til mulighet for aktivitet og deltagelse (Dahl-Michelsen, Groven & Aadland, 2018). Dette kan gjøres ved å utvikle et inkluderende, helsefremmende og universelt utformet samfunn der enkelte menneskets mulighet til å bruke sine ressurser fremmes (Dahl-Michelsen et al., 2018). Ergoterapeutenes kompetanse kan bidra til å utgjøre en forskjell for barn med fysiske

funksjonsnedsettelse der deres mulighet for deltagelse blir hemmet på grunn av at omgivelsene ikke er lagt til rette (Peny-Dahlstrand & Krumlinde-Sundholm, 2016).

1.1 Oppgavens struktur

Oppgaven er strukturert etter IMRoD, *Innledning, Metode, Resultat og Diskusjon* (Rognsaa, 2015).

Videre i oppgaven presenterer vi bakgrunn for oppgaven og teoretisk forankring etterfulgt av metoddelen der vi vil gjøre rede for fremgangsmåten for innhenting av forskningsartikler. Deretter i resultatkapitlet vil funnene fra artiklene beskrives. Videre i diskusjonen skal samfunnsaktualitet, teori og resultatene legges frem i lys av problemstillingen. Avslutningsvis vil problemstillingen besvares.

1.2 Begrunnelse for tema

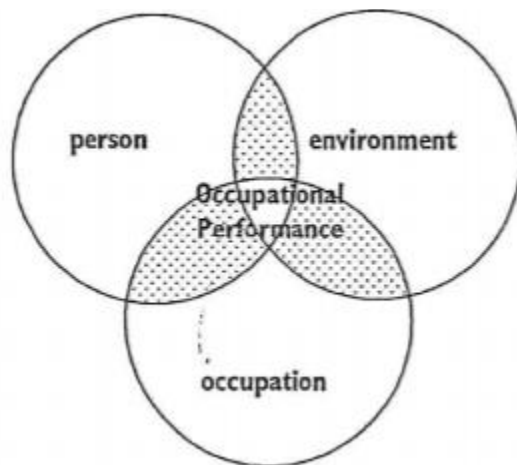
En av oss studentene er interessert i universell utforming og likestilling for mennesker med nedsatt funksjonsevne, mens den andre studenten er opptatt av aktivitet og deltagelse for barn med nedsatt funksjonsevne. Sammen kom vi fram til at vi kunne kombinere disse to temaene og skrive en felles oppgave om tilgjengelighet og barn. Dette er et samfunnsrelevant tema, da det virker som at deltagelse på lekeplasser ofte blir hindret av fysiske og sosiale barrierer, som vist i en Scoping review med funn fra 15 forskjellige studier (Moore, Lynch & Boyle, 2020). Basert på dette har vi kommet fram til følgende problemstilling:

Hvordan påvirkning har utformingen av lekeplasser på bruken og opplevelsene knyttet til aktivitet og deltagelse i lek for barn med fysiske funksjonsnedsettelse?

2.0 Teoretisk forankring

I denne oppgaven brukes PEO- modellen (*Person, Environment, Occupation*) for å belyse problemstillingen og synliggjøre samspillet mellom person, omgivelsene og aktivitet. Den viser hvordan komponentene er i sammenheng og at de påvirker hverandre.

Strong et al. (1999) definerer *person* som individuelle eller gruppevise mennesker og organisasjoner. Personlige ressurser, opplevelser og ønsker inngår også i *person* dimensjonen (Strong et al., 1999). *Omgivelser* inkluderer kulturelle, institusjonelle, fysiske og sosiale faktorer som påvirker aktivitetsutførelsen (Strong et al., 1999). *Aktivitet* kan utføres både for å nå et mål og fordi at enkeltmennesker opplever aktiviteten som meningsfull og verdifull (Strong et al., 1999). Det må være en sammenheng mellom personens forutsetninger og kravene som aktivitet og omgivelsene stiller for deltagelse for å skape inkludering (Bundgaard & Bülow, 2013).

Figur 1. PEO-modellen. Fra "Application of the Person, Environment, Occupation Model: A practical tool" av S. Strong, P. Rigby, D. Stewart, M. Law, L. Letts & B. Cooper, 1999, *Canadian Journal of Occupational Therapy*, 66, s.124.

PEO- modellen kan illustreres som tre sammenhengende sirkler som inngår i hverandre (Figur 1). Forholdet mellom disse dimensjonene er representert av graden av overlappingen mellom person, aktivitet og omgivelsene; jo nærmere sirklene overlapper hverandre, jo større grad av harmoni vil man oppnå. Overlappingen i midten av sirklene representerer aktivitetsutførelse (Strong et al., 1999). En persons opplevde tilfredshet og funksjon er resultatet av samspillet mellom person, aktivitet og omgivelsene, noe som kan bidra til aktivitetsutførelse og aktivitetsengasjement (Bundgaard & Bülow, 2013). Endringer i en eller flere av PEO- dimensjonene kan resultere i redusert eller økt aktivitet og deltagelse, for eksempel endringer i det fysiske miljøet. Ved hjelp av modellen kan ergoterapeuten samarbeide med sine brukere for å legge til rette for optimal aktivitetsutførelse ved å finne ut av aktivitetsutfordringene (Strong et al., 1999).

Strong et al. (1999) understreker at PEO- modellen gjør ergoterapeuter i stand til å forestille seg om det er mindre enn optimal passform i aktivitetsutførelse ved å vurdere kompleksiteten i daglige

menneskelige opplevelser. PEO- modellen er fleksibel med tanke på at ergoterapeutene kan vurdere ulike kombinasjoner av komponentene i forskjellige settinger (Strong et al., 1999). Videre kan denne modellen brukes både på individ- og samfunnsnivå for å målsette aktivitet og omgivelser bredere og på forskjellige måter, og som et resultat kan det opprettes flere alternativer for endring.

3.0 Metode

3.1 Metode-beskrivelse

Metoden som vi brukte i denne oppgaven var en Scoping review, da dette er en systematisk måte å samle inn litteratur på, sammenligne forskning, trekke fram kunnskap og belyse områder som har lite forskning på fra før av (McKinstry, Brown & Gustafsson, 2014). For å kunne videreutvikle ergoterapeutisk praksis er det nyttig å se sammenhenger gjennom tidligere forskning innenfor praksisfeltet (McKinstry et al., 2014). Stegene i en scoping review som vi har fulgt er; identifisere problemstilling, identifisere relevant forskning, valg av forskningsartikler, dataanalyse og rapportering av funnene (McKinstry et al., 2014).

3.2 Søkestrategi

Som første steg begynte vi med et uformelt søk etter artikler for å konkretisere problemstilling og generere søkeord. For å finne relevant forskning, tok vi i bruk søkeord fra problemstillingen. For å finne de artiklene som vi anser som mest relevante gjennomførte vi flere litteratursøk i flere databaser og søkemotorer. Vi søkte både på engelsk og norsk for å få flest mulig treff. Vi avgrenset søkene etter litteratur som var publisert mellom 2010 og 2021 slik at vi kunne se på forskning som var gjort nylig, da ting blir utviklet ofte. Vi ekskluderte artikler som handlet om psykiske og kognitive funksjonsnedsettelse, da oppgaven har fokus på fysiske funksjonsnedsettelse. I noen tilfeller avgrenset vi søkene ved å ha visse søkeord inkludert i tittelen i stedet for hvor som helst i artikkelen. Vi avgrenset søkene til å gjelde artikler som var fagfellevurderte. Dette er en måte for kvalitetssikring der artikkelen leses, vurderes og godkjennes av andre forskere innen samme fagfelt før artikkelen publiseres

(Kildekompasset, u.å.). Vi inkluderte primærkilder når det gjaldt forskningsartikler, da vi ikke ønsket sekundære tolkninger av resultatene.

De syv forskjellige databasene og søkemotorene vi benyttet var: Google Scholar, Idunn, Oria, Scopus, Swemed, OT Seeker og Pubmed. Disse databasene og søkemotorene ble valgt for å gi oss et bredt utvalg av relevante forskningsartikler. Dette er en blanding av databaser og søkemotorer vi er kjent med gjennom studiet og som vi tenkte kunne ha relevante funn. Søkeordene basert på problemstillingen var *lekeplass/playground, funksjonsnedsettelse/disability, barn/children, deltagelse/participation, universell utforming/universal design* og *aktivitet/activity*. Det ble brukt et varierende antall søkeord for å avgrense søket. Antall treff var mellom 16500 og null. Det var stor variasjon mellom hvor mange relevante treff det var i forskjellige databaser og søkemotorer. I de fleste databasene og søkemotorene dukket det opp artikler som vi hadde lest og vurdert allerede. Dermed var de sett som uaktuelle ved senere søk. Vi gikk gjennom søkeresultatene som var opptil 200 treff. Vi leste totalt 62 abstrakt, ut av disse ble 18 artikler lest i sin helhet. For å vise systematikken i søkene laget vi en tabell over treffene for å få en oversikt (Vedlegg 1).

3.3 Utvalgte artikler

Etter litteratursøket satt vi igjen med 18 mulige artikler. Ut av disse ekskluderte vi 14 artikler da de handlet om blant annet organiserte fritidsaktiviteter, ikke-vestlige land, sjekkliste utfylt av forskningspersoner, artiklene var kunnskapsoppsummeringer eller hadde for få relevante funn. Vi endte opp med fire relevante artikler med mulighet for å svare på vår problemstilling. Etersom vi ville ha fem forskningsartikler gjennomførte vi to søkerunder til uten noen relevante treff. Derfor bestemte vi oss for å gå gjennom referanselistene til to scoping review som ble funnet gjennom litteratursøket. Der fant vi den siste relevante forskningsartikkelen for vår oppgave i artikkelen til Moore et al. (2020). Her brukte vi de samme inklusjons- og eksklusjonskriterier som med de øvrige litteratursøkene. Det ble laget en tabell over relevante funn i artiklene, noe som vi skal komme tilbake til i resultatkapittelet (Tabell 1). De ulike artiklene ga oss informasjon fra forskjellige kulturer og synspunkter når det gjaldt de subjektive opplevelsene av tilgjengelighet og deltagelse på lekeplasser.

Vi benyttet resultater fra både kvalitative og kvantitative studier for å kunne sammenligne om det er samsvar i funnene mellom de kvalitative intervjuene og de kvantitative forskningene. I følge Dalland (2014) er kvalitative metoder egnet for å samle inn data som ikke er målbart, for eksempel opplevelser og erfaringer, mens kvantitative metoder gir data i form av målbare enheter, for eksempel tall og statistikk. Begge metodene har sine fordeler og ulemper, men kan på hver sin måte bidra til en bedre forståelse av fenomenet som forskes på.

3.4 Analyse av utvalgte artikler

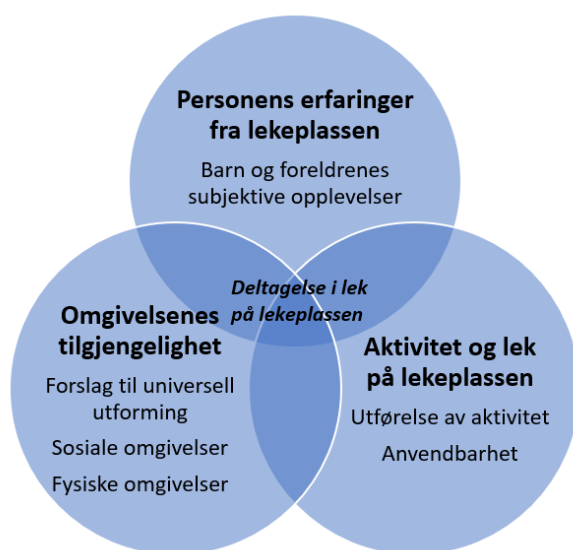
Analyse handler om å finne ut hva materialet har å fortelle (Dalland, 2014). Vi utarbeidet et tankekart og resultattabell for å systematisere funnene. For å besvare problemstillingen ble det trukket fram relevante funn fra artiklene. Disse funnene er delt i tre hovedkategorier ved hjelp av PEO- modellen, der hver dimensjon er representert. Disse hovedkategoriene er: *personens erfaringer fra lekeklassen, omgivelsenes tilgjengelighet og aktivitet og lek på lekeklassen*. Denne figuren presenterer vi i resultatdelen.

3.5 Gyldighet og pålitelighet

En begrensning med denne oppgaven er at vi har fem forskningsartikler, noe som er ganske lite for å kunne si noe om gyldigheten. Vi mener likevel at de fem artiklene er nok for å besvare problemstillingen vår. Ingen av disse artiklene handler om Norge, noe som kan ses på som en svakhet. Vi har vurdert etter nøye gjennomlesing av artiklene at det ikke er store kulturforskjeller med tanke på lek på lekeplasser i vestlige land og derfor synes vi at funnene fra artiklene har en overføringsverdi til norske forhold. Med den mengden deltagere i de utvalgte artiklene må det tas hensyn til at de ikke representerer den generelle befolkningen eller brukergruppen. I tillegg er det en forskjell mellom det barnet opplever og andres tolkninger om barnas opplevelser. Alt av dette må tas hensyn til når vi trekker konklusjoner til slutt.

4.0 Resultat

Resultatene fra artiklene vil tydeliggjøres ved bruk av en oversiktstabell som inneholder forfattere og årstall, tittel, tidsskrift, hensikt, metode, utvalg, tema og funn. Vi har benyttet PEO- modellen for å systematisere oppbyggingen av resultatkapitlet. Vi har tre hovedkategorier etter PEO- modellen: *personens erfaringer fra lekeplassen, omgivelsenes tilgjengelighet og aktivitet og lek på lekeplassen*. I tillegg er det utarbeidet seks underkategorier som er presentert i figuren (Figur 2). Vi er bevisst på at flere av underkategoriene kunne ha blitt plassert i de forskjellige hovedkategoriene, da dimensjonene er gjensidige og i dynamisk samspill med hverandre.

Figur 2. Over- og underkategoriene.

Tabell 1. Oversikt over resultatene.

Forfattere, årstall og tittel	Tidsskrift	Hensikt	Metode og utvalg	Tema	Funn
Ripat, J. & Becker, P. 2011 Playground usability: what do playground users say?	Occupational Therapy International	Forstå opplevelsen av lekeplassbruk av barn med nedsatt funksjonsevne.	Kvalitativt intervju, 11stk Intervjuene er gjennomført med en eller flere familiemedlemmer til stede. Barn 7-15år 4 stk og pårørende/andre 16 stk. De fleste deltagere har en fysisk funksjonshemming, både barn og pårørende.	Universell utforming. Anvendbarhet. Sosial ulikhet på lekeplassen.	Lekeplass oppleves som en viktig sosial arena for barn. Viktig at barn har muligheten til å bruke lekeplassens fasiliteter i den grad de vil og kan. Fysiske barrierer på overflater som sand, stein, gress og kanter. Ressurser for eksempel familiemedlemmer må bære ungene når lekeplassen ikke er tilgjengelig. Det skilles mellom tilgjengelighet og anvendbarhet. Det oppleves ulikhet når lekeplassen ikke er tilgjengelig og når de med spesielle behov må bruke særløsninger eller alternative løsninger. En ikke tilgjengelig lekeplass sender en melding om at barnet ikke er velkommen dit. Barn med fysiske funksjonsnedsettelse ønsker universelt utformede lekeplasser.
Pratt, B., Hartshorne, N., Mullens, P., Schilling, M. L., Fuller, S. & Pisani, E. 2016 Effect of playground environments on the physical activity of children with ambulatory cerebral palsy	Pediatric Physical Therapy	Hypotese: Barn med CP tar flere skritt på et Universelt utformet lekeplass.	Observasjon og skritt-teller. 5 barn, 6-10 år med CP	Aktivitet og universelt utformet lekeplass.	Mer skritt på universell utformede lekeplass for 4 av 5 barn. Antall skritt på en universelt utformet lekeplass var ikke større hver eneste gang, men det var generelt sett flere skritt tatt på en universelt utformet lekeplass i løpet av studien. To barn var mer aktive på universell utformede lekeplass hver gang de var der. Tid aktiv var mindre på en universelt utformet lekeplass for 3 barn.

<p>Wenger, I., Schulze, C., Lundström, U. & Prellwitz, N. 2020</p> <p>Children's perceptions of playing on inclusive playgrounds: a qualitative study</p>	<p>Scandinavian journal of occupational therapy</p>	<p>Utforske barns opplevelser på en universelt utformet lekeplass.</p>	<p>Semistrukturert intervju og observasjon</p> <p>32 barn (14 med nedsatt fysisk funksjon og 18 funksjonsfriske), 7-12 år</p>	<p>Sosial segregasjon.</p> <p>Forskjellig utførelse av aktivitet og subjektive opplevelser.</p> <p>Barns anbefalinger til universelt utformet lekeplass.</p>	<p>Barn med fysiske funksjonsnedsettelse utfører samme aktiviteter som funksjonsfriske barn, men på forskjellige måter. Ulikheter mellom det som ble observert og det barn med fysiske funksjonsnedsettelse opplevde, som f. eks spille fotball og sykling rundt lekeplassen.</p> <p>Barn med fysiske funksjonsnedsettelse sier at de ikke opplevde noen barrierer på en universelt utformet lekeplass.</p> <p>Barn med fysiske funksjonsnedsettelse trakk seg fra funksjonsfriske barn på lekeplass.</p> <p>Barn med fysiske funksjonsnedsettelse vil leke med barn som har likt funksjonsnivå.</p> <p>Overflatematerialet på den universelt utformede lekeplassen oppleves for myk for rullestolbrukere.</p> <p>Små endringer på lekeplassen kan bidra til deltagelse blant barn med fysiske funksjonsnedsettelse, f.eks håndtak for å fremme tilgjengelighet.</p> <p>Barn med nedsatt funksjonsevne viser «inkludert tenkning» når det gjelder universelt utformede lekeplasser.</p> <p>Universelt utformede lekeplasser imøtekommer ikke behovene til alle barn med fysiske funksjonsnedsettelse.</p>
<p>Stanton-Chapman, T. L. & Schmidt, E. L. 2016</p> <p>Special education professionals' perceptions toward accessible playgrounds</p>	<p>SAGE journals</p>	<p>Få informasjon fra barneskolelærere om lekeplasser og deltagelse for barn med nedsatt funksjonsevne.</p>	<p>Kvantitativt spørreskjema</p> <p>303 lærere som gir informasjon om 1288 barn. Derav 407 barn med fysiske funksjonsnedsettelse.</p>	<p>Manglende universell utforming og anvendbarhet.</p> <p>Segregasjon pga. fysiske årsaker.</p>	<p>Oversikt over lekeplassenes utstyr og fasiliteter med tanke på funksjonshemmedes deltagelse i lek på lekeplasser: 0 rullestolhusker, 42 ramper og 69 sving med sikkerhetsutstyr. Grunner for at barn med fysiske funksjonsnedsettelse ikke deltar i lek: 111 blir sosialt isolert, 299 fasilitetene ikke passende, 201 barn ikke er interessert i lekeplassene og 162 lekeplasser ikke tilbyr aktiviteter som barn liker.</p> <p>Overflate materialer holder barn med fysiske funksjonsnedsettelse tilbake.</p> <p>Må bruke ressurser, for eksempel lærere må bære barn når lekeplassen ikke er tilgjengelig.</p> <p>Flere lærere nevner at noe av utstyret på universelt utformet lekeplass ikke oppleves som utfordrende eller interessant nok for barn med funksjonsnedsettelse.</p>

<p>Prellwitz, M. & Skär, L. 2016</p> <p>Are Playgrounds a Case of Occupational Injustice? Experiences of Parents of Children with Disabilities</p>	<p>Children, Youth and Environments</p>	<p>Beskrive foreldrenes synspunkter om hvordan lekeplasser kan påvirke deltagelse i aktivitet for deres barn med funksjonsnedsettelse.</p>	<p>Semistrukturert intervju</p> <p>18 foreldre (en forelder per barn) til barn med funksjonsnedsettelse hvorav 12 foreldre har barn med fysiske funksjonsnedsettelse. Barnas alder er mellom 7 og 12 år.</p>	<p>Omgivelsene vs barn.</p> <p>Fysiske og sosiale barrierer.</p> <p>Unngåelse av lekeplass.</p>	<p>Noen foreldre ser barnet som hovedårsaken til ikke-deltagelse på lekeplassen.</p> <p>Noen foreldre ser omgivelsene som hovedårsaken til ikke-deltagelse på lekeplassen.</p> <p>Alle foreldrene mener at den fysiske tilgjengeligheten på lekeplasser er en faktor som kan påvirke deltagelsen til barna deres på forskjellige måter, både positivt og negativt.</p> <p>Endringer i overflate materialer og utstyret på lekeplassen kan ha en påvirkning på deltagelse.</p> <p>Lekeplassen mangler lekeutstyr som er lett å bruke for eksempel lekehus.</p> <p>Barnet kan føle skam over å ikke kunne delta på lik linje med andre.</p> <p>Barnet har behov for ytre hjelp, noe som påvirker sosiale samhandlinger med andre barn negativt.</p> <p>Barn likte lekeplassene mer når de var yngre da det var mer akseptabelt å få ytre hjelp og de likte å se på andre barn som lekte.</p> <p>Barn vil ikke besøke eller snakke om lekeplassen grunnet skam.</p> <p>Barn liker å besøke midlertidige universelt utformede lekeplasser på sosiale arrangementer.</p>
--	---	--	--	---	---

Tabell 1. Resultat tabell.

4.1 Personens erfaringer fra lekeplassen

Barn og foreldrenes subjektive opplevelser

Barn med nedsatt fysisk funksjonsevne i studien til Wenger, Schulze, Lundström & Prellwitz (2020) sa at de ikke opplevde begrensninger på en universelt utformet lekeplass. En gutt i denne studien nevnte at utstyret på den universelt utformede lekeplassen var "cool". Prellwitz og Skär (2016) fant ut at istedenfor den tradisjonelle lekeplassen likte barna å besøke sosiale arrangementer der det var satt opp midlertidige universelt utformede lekeplasser.

Noen av foreldrene i studien til Prellwitz og Skär (2016) opplevde at hovedårsaken til at deltagelse på lekeplassen var vanskelig eller umulig for deres barn, var på grunn av barnets funksjonsnedsettelse, som for eksempel nedsatt gangfunksjon. I samme studien var det noen foreldre som opplevde at omgivelsene på lekeplassen var hovedårsaken til at barnet ikke kunne delta. I følge foreldrene kunne barn føle skam over å ikke kunne delta på lik linje med andre (Prellwitz & Skär, 2016). Videre sa foreldrene at mange av barna likte lekeplassene mer når de var yngre da det var mer akseptabelt å få ytre hjelp og de likte å se på andre barn som lekte. Mange av foreldrene i studien opplevde at barna deres ikke ville besøke eller snakke om lekeplassen grunnet skam. Et barn i studien til Ripat og Becker (2011) fortalte om at hen føler ulikhet og adskillelse når hen må bruke særløsninger på lekeplassen, for eksempel det var en lang vei til rullestolvennlig inngang til lekeparken. Utilgjengelighet kan ifølge Ripat og Becker (2011) sende barnet et signal om at de ikke er velkommen der.

4.2 Omgivelsenes tilgjengelighet

Forslag til universell utforming

Deltagerne i studiene til Ripat og Becker (2011) og Prellwitz og Skär (2016) mente at det var viktig å tenke på universell utforming når nye lekeplasser skal bygges. Det kom fram i to av studiene at barn og deres pårørende hadde verdifull informasjon når det gjaldt utforming og bygging av lekeplasser (Ripat & Becker, 2011; Wenger et. al., 2020). Videre kom begge studiene fram til at små endringer i utformingen av lekeplassene kunne være viktig for deltagelse i lek for barn med fysiske funksjonsnedsettelser, for

eksempel et ekstra håndtak eller fjerning av terskler. Foreldrene i studien til Prellwitz og Skär (2016) nevnte at endringer i overflatematerialer og utstyret på lekeplassen kan ha en positiv innvirkning på deltagelse i lek.

Sosiale omgivelser

Deltagere i studien til Ripat og Becker (2011) så på lekeplassen som en viktig sosial arena og at tilgjengelige lekeplasser kunne skape omgivelser der barn hadde muligheten til å fremme sosial deltagelse i lek med andre barn, samt fremme fysisk, emosjonell og sosial utvikling. Samtidig visste studien til Wenger et al. (2020) at barn med fysiske funksjonsnedsettelse trakk seg fra funksjonsfriske barn, for eksempel en gutt fortalte at han ikke ville spille fotball med funksjonsfriske barn da de kunne springe fortere enn han. I samme studie kom det også fram at barn med funksjonsnedsettelse ville leke med barn som hadde likt funksjonsnivå.

Det ble beskrevet at når lekeplassen ikke var lagt til rette oppstod det behov for bruk av ytre ressurser, for eksempel at barnet måtte bæres opp på et lekeapparat (Prellwitz & Skär, 2016; Ripat & Becker, 2011; Stanton-Chapman & Schmidt, 2016). For å skape muligheter for å være en del av fellesskapet (Stanton-Chapman & Schmidt, 2016) og for at barnet skal kunne delta i lek (Prellwitz & Skär, 2016). Alle foreldrene i studien til Prellwitz og Skär (2016) var enig i at deres nærvær var nødvendig for at barnet skal kunne delta i lek på lekeplassen, det ble også presisert at dette behovet for ytre hjelp kunne være noe som påvirket sosiale samhandlinger med andre barn negativt.

Fysiske omgivelser

Tre av fem studier fant ut at overflatematerialer på lekeplassen hadde mye å si for deltagelsesmulighetene, for eksempel nevntes sand og myke overflatematerialer som barrierer (Ripat & Becker, 2011; Stanton-Chapman & Schmidt, 2016; Wenger et al., 2020). I studien til Wenger et al. (2020) fortalte en gutt at myke overflatematerialer ikke var veldig populære blant rullestolbrukere fordi at det krevde ekstra styrke å kjøre på den myke overflaten. Denne studien konkluderte med at universelt utformede lekeplasser ikke møtte behovene til alle barn med fysiske funksjonsnedsettelse. Alle foreldrene i studien til Prellwitz og Skär (2016) mente at den fysiske tilgjengeligheten på lekeplassen

var en faktor som kunne påvirke deltagelsen til barna deres på forskjellige måter, både positivt og negativt. Videre sa foreldrene at lekeklassene manglet utstyr som passet deres barns funksjonsnivå (Prellwitz & Skär, 2016). I følge deltagere i studien til Stanton-Chapman og Schmidt (2016) var det behov for en universelt utformet lekeplass som møtte behovene til alle barn der de kunne leke sammen og det kom fram at utilgjengelige fasiliteter på lekeplassen holdte barn med funksjonsnedsettelse tilbake. En oversikt over 303 lekeklassers utstyr og fasiliteter med tanke på deltagelse i lek på lekeplasser for barn med fysiske funksjonsnedsettelse viste at det fantes null rullestolhusker, 42 ramper, 69 sving med sikkerhetsutstyr og 300 aktivitetspaneler (Stanton-Chapman & Schmidt, 2016).

4.3 Aktivitet og lek på lekeplassen

Utførelse av aktivitet

I studien til Ripat og Becker (2011) kom det fram at det er viktig for barn å få delta i forskjellige aktiviteter i den grad de vil og kan. Det kom det fram i Stanton-Chapman og Schmidt (2016) at 111 barn ble sosialt isolert, 299 fasiliteter ikke var passende for deltagelse i lek, 201 barn ikke var interessert i lekeklassene og 162 lekeplasser ikke tilbydde aktiviteter som barn likte. Forskerne i Wenger et al. (2020) fant ut at barn med og uten funksjonsnedsettelse beskrev lek likt, men utførte det på forskjellige måter, for eksempel et barn med funksjonsnedsettelse kunne oppleve lek og aktivitet gjennom å se på andre barn som lekte. Studien til Wenger et al. (2020) viste også at barn med funksjonsnedsettelse hadde evnen til å bruke *inkludert tenkning* ved å endre på lekens art basert på deltagernes funksjonsnivå slik at alle kunne delta. Studien til Pratt et al. (2016) viste at fire av fem barn med cerebral parese tok flere skritt på en universelt utformet lekeplass enn på en «tradisjonell» lekeplass. Det er verdt å merke at det ikke var hver eneste gang det ble tatt flere skritt på en universelt utformet lekeplass, men i løpet av studien ble det totalt sett tatt flere skritt på en universelt utformet lekeplass enn en tradisjonell lekeplass. I tillegg til antall skritt ble det også tatt opp aktiv leketid for hver lekeøkt gjennom studien, som var målt i minutter, og viste i hvor lang tid barnet var aktiv i lek på lekeplassen. Gjennomsnittlig etter seks besøk til begge typer lekeklassene var ett av barna mer aktiv på en universelt utformet lekeplass enn på en tradisjonell lekeplass. Et annet barn var like aktiv på begge typer lekeplasser. De siste tre barna var mer aktive på en tradisjonell lekeplass.

Anvendbarhet

Deltagerne i Ripat og Becker (2011) skilte mellom *tilgjengelig* og *anvendbar* lekeplass. Det ble beskrevet at løsninger på lekeplassen ikke var funksjonelle for barnets lek, for eksempel ramper som ledet til et ikke tilgjengelig lekeapparat (Ripat & Becker, 2011; Stanton-Chapman & Schmidt, 2016). Deltagerne mente at det var viktig med en universelt utformet og anvendbar lekeplass der barn hadde lik tilgang. Det kom fram i Stanton-Chapman og Schmidt (2016) at noen av lærerne mente at selv om en lekeplass imøtekom kravene til universell utforming var den fortsatt ikke tilgjengelig for alle. Flere av lærerne understreket at noe av utstyret på universelt utformede lekeplasser ikke opplevdes som utfordrende eller interessante nok for barn med fysiske funksjonsnedsettelse.

5.0 Diskusjon

Hensikten med dette kapittelet er å diskutere hva utformingen har å si for bruken av en lekeplass og opplevelser knyttet til aktivitet og deltagelse i lek for barn med fysiske funksjonsnedsettelse. Vi har reflektert over forskning, teori, PEO- modellen og samfunnsaktualitet. Vi diskuterte funnene i en helhetlig kontekst istedenfor å fokusere på PEO- dimensjonene hver for seg da vi ser dette som mer hensiktsmessig. Hovedtemaene for diskusjonen er *deltagelse i lek og opplevelser, omgivelser og utforming og tilgjengelig eller anvendbar?*

5.1 Deltagelse i lek og opplevelser

I dette avsnittet diskuterte vi grunner til at barn med fysiske funksjonsnedsettelse ikke deltar i lek på lekeplassen, samt sammenhengen mellom interesse, deltagelse og lek. Vi har også diskutert hvordan barn kan vise tegn til inklusiv tenkning og hvordan lek kan påvirke utvikling. Til slutt diskuterte vi hva som skaper funksjonshemming blant barna.

Det kom fram to forskjellige forklaringer for årsaken til at barn med nedsatt fysisk funksjonsevne ikke kan delta eller hadde begrensede muligheter for deltagelse i lek på lekeplassen. Den ene årsaken var

knyttet til at omgivelsene ikke var lagt til rette (Prellwitz & Skär, 2016; Ripat & Becker, 2011; Stanton-Chapman & Schmidt, 2016; Wenger et al., 2020), mens den andre forklaringen var knyttet til barnets funksjonsnivå (Prellwitz & Skär, 2016). Studien til Prellwitz og Skär (2016) var den eneste studien der noen av foreldrene mente at barnet var hovedårsaken til at de ikke kunne delta i lek på lekeplassen. Her kan vi stille et spørsmål om det er noe i de svenske forholdene som er årsaken til denne tankegangen blant foreldrene da dette ikke var noe som de andre foreldrene uttrykte. Likevel uttrykte fire av de fem studiene at omgivelsene må legges til rette for å fremme deltagelse (Prellwitz & Skär, 2016; Ripat & Becker, 2011; Stanton-Chapman & Schmidt, 2016; Wenger et al., 2020). I følge Lid (2016) kan både omgivelsene og personlige forutsetninger tilrettelegges for å fjerne funksjonshemmingen. Barnets forutsetninger kan styrkes, men vi tenker at det er mer fornuftig å tilrettelegge omgivelsene når det gjelder lekeplasser, slik at flest mulige barn kan delta i lek.

Utilgjengelige fasiliteter er den største rapporterte grunnen i studien til Stanton-Chapman og Schmidt (2016) til at barn med fysiske funksjonsnedsettelse ikke deltar i lek på lekeplassen. Ripat og Becker (2011) understreker viktigheten av at barn får delta i aktiviteter i den grad de vil og kan. Det kommer frem i studiene til Stanton-Chapman og Schmidt (2020) og Prellwitz og Skär (2016) at lekeplassene har lite utstyr som er tilpasset barn med fysiske funksjonsnedsettelse, noe som kan forklare at flertallet av barna ikke er interessert i lekeplassene eller at lekeplassene mangler aktiviteter som barna liker. Det kommer også fram at i nesten alle tilfeller var fasilitetene ikke passende, noe som kan tolkes som at det manglet universelt utforming eller funksjonalitet, og kan føre til at barn trekker seg tilbake. Det kan tenkes at dette gjør lekeplassen mindre attraktiv for denne brukergruppen. Her ser vi at det er en sammenheng mellom tilgjengelighet og interesse.

I Prellwitz og Skär (2016), kom det fram at skam over å ikke kunne delta på lik linje med andre kan resultere i at barn med fysiske funksjonsnedsettelse ikke har lyst til å dra på lekeplasser. Barn hadde ikke opplevd slik skam når de var yngre da det var naturlig at foreldrene bar dem på lekeplassen (Prellwitz & Skär, 2016). Barn med forskjellige funksjonsnivåer vil ofte ikke leke sammen, da de helst oppsøker andre barn med likt funksjonsnivå (Wenger et al., 2020). Det kan tenkes at grunnen til dette er at ulikheter blir tydeligere og som det blir påpekt i Prellwitz og Skär (2016) kan dette skape følelser av skam. Dermed tenker vi at dette kan påvirke deltagelsen negativt og kan føre til at barnet mister interessen for aktiviteten.

I studien til Pratt et al. (2016) med barn som hadde cerebral parese, vises det at antall skritt tatt på en universelt utformet lekeplass var større enn skritt tatt på en tradisjonell lekeplass. Overraskende nok var aktiv leke tid (målt i minutter) mindre på en universell utformet lekeplass, noe som betyr at barna lekte i en lenger periode på en tradisjonell lekeplass, samtidig som de tok flere skritt på en universelt utformet lekeplass. Dette støttes av Duffy et al. referert i Lofterød et al. (2006) som fant ut at barn med cerebral parese brukte inntil fem ganger mer energi på å gå enn sine jevnaldrende barn. Dermed kan vi anta at større antall skritt førte til at barna ble sliten slik at den aktive leketiden ble noe mindre på den universelt utformede lekeplassen. Det kan være mange årsaker til dette, for eksempel at lekeplassenes tilgjengelighet førte til flere tatte skritt eller at lekeplassenes størrelse hadde noe å si for dette. En mulig forklaring kan være at når barna tok flere skritt ble de slitne fortere som resulterte i en kortere periode med aktivt lek. Med dette kan vi ikke anta at antall skritt har en direkte sammenheng med interesse og deltagelse i lek, da det ikke kommer fram noe om hva disse barna opplevde på de forskjellige lekeplassene. Derfor kan vi ikke med sikkerhet si noe om de subjektive opplevelsene til disse barna.

Lek og deltagelse i lek er subjektive opplevelser (Wenger et al., 2020). Det kom fram i Prellwitz og Skär (2007) at barn med fysiske funksjonsnedsettelse kan oppleve lek som et gjøremål eller handling. Vi tenker at det kan være flere årsaker til dette, for eksempel faktorer som omhandler omgivelsenes utilgjengelighet eller sosiale utfordringer, noe som kan hindre at barnet opplever *flow* og meningsfullhet i lek. Swinth og Tanta (2008) påpeker at meningsfull lek er fundamentalt og har en avgjørende betydning for barnets utvikling. I vestlig kultur er lek en av barnets viktigste daglige aktiviteter fordi at barnet kan lære seg nye ferdigheter gjennom lek og utforske hvordan kroppen fungerer i relasjon til kravene som aktivitet og omgivelsene stiller (Andersen et al., 2010). Videre sier Andersen et al. (2010) og Öhrvall et al. (2016) at det er viktig å bruke lekeplassen som en arena som kan fremme fysisk, emosjonell og sosial utvikling og deltagelse hos barn, noe som også støttes av funnene i Ripat og Becker (2011). Dette samspillet mellom person, aktivitet og omgivelsene er essensielt for deltagelse i aktiviteter ifølge PEO-modellen (Strong et al., 1999). Dette viser oss at deltagelse i lek er viktig for barnets utvikling og derfor er det behov for funksjonelle lekeplasser der flest mulige barn har muligheten til å delta i lek.

I studien til Wenger et al. (2020) ble det observert at barn med fysiske funksjonsnedsettelse viste inklusiv tenkning ved at de viste hensyn til andre barns funksjonshemming i lek ved å endre lekens art slik at alle kunne delta. Når de endrer lekens krav, kan aktivitet-dimensjonen komme nærmere person- og omgivelses dimensjonene slik at det kan resultere i deltagelse (Strong et al., 1999). Det kan tenkes at

årsaken til at barna klarer å vise slik inklusivitet kan være at de har erfaringer med det å ikke kunne delta eller at de ikke vil at andre barn skal oppleve det.

Det finnes uenighet om opplevelsene av tilgjengelighet blant barna i de forskjellige studiene. Det var et barn med fysisk funksjonsnedsettelse i studien til Wenger et al. (2020) som sa at han ikke opplever noen begrensninger på lekeplassen og at det til og med er *“coolt å være der”*. Dette står i motsetning til hva et annet barn sa i studien til Ripat og Becker (2011), der det kom fram at barnet føler adskillelse og ulikhet når hen må bruke særløsninger, som for eksempel egen og separat rullestolinnegang. Disse forskjellene i synspunktene kan forklares med at barna ikke var på samme lekeplass og at de hadde forskjellige opplevelser og tanker knyttet til disse synspunktene. Personlige faktorer kan også spille en rolle her, for eksempel alder, kjønn, indre drivkraft, egne ressurser og verdier (Strong et al., 1999). For noen er det nødvendigvis ikke et problem å bruke særløsninger, mens det for andre kan oppleves nedverdiggende. Når kravene til aktivitet og omgivelsene ikke står i samsvar med personens egne forutsetninger vil det ifølge Lid (2016), Orban (2016) og Bundgaard & Bülow (2013) oppstå begrensninger som fører til funksjonshemming. Dette kan tilsi at funksjonshemming er skapt av samfunnet og det ytre miljøet, og at en person med funksjonsnedsettelse ikke nødvendigvis er funksjonshemmet. Dette kan hjelpe å forklare de forskjellige synspunktene da disse to barna besøkte forskjellige lekeplasser og har forskjellige forutsetninger for lek.

5.2 Omgivelser og utforming

I dette avsnittet diskuterte vi omgivelsene og utforming i og rundt lekeplassene og barnas behov for ytre hjelp.

Omgivelsene kan både fremme eller hemme aktivitetsutførelse (Law et al., 2002; Prellwitz og Skär, 2016). Vi tenker at fysiske omgivelser ofte står som et hinder for deltagelse i aktivitet for barn med fysiske funksjonsnedsettelse. Ifølge Lindqvist et al. (2016) må omgivelsene tilpasses der barnet har begrensninger med sin kropp. Ergoterapeutenes kompetanse om samspillet mellom person, aktivitet og omgivelsene kan bidra til å utgjøre en forskjell for disse barna der deres mulighet for deltagelse blir hemmet (Andersen et al., 2010; Dahl-Michelsen et al., 2018; Nordstrand, 2016; Peny-Dahlstrand & Krumlinde-Sundholm, 2016).

Lid (2016) nevner at ulike hjelpemidler stiller krav til utformingen av det ytre miljøet. Det er nødvendig for at en person skal kunne bruke en rullestol i et uteområde at underlaget er slett og med lite stigningsforskjeller (Lid, 2016). Problemene knyttet til lekeplassenes overflatematerialer viser seg til å være en av de største eller mest gjentakende utfordringene på lekeplassene i studiene (Ripat & Becker, 2011; Stanton-Chapman & Schmidt, 2016; Wenger et al. 2020). Studiene viser at det finnes både behov og interesse for universelt utformede lekeplasser (Prellwitz & Skär, 2016; Stanton-Chapman & Schmidt, 2016; Wenger et al., 2020). Vi mener at barn med ulike funksjonsnedsettelse har forskjellige behov når det gjelder det ytre miljøet. Som det også kom fram i studiene har barn som sitter i en rullestol behov for at underlaget er hard slik at det kreves mindre krefter å komme fram. På den andre siden tenker vi at det kan være viktig for et barn med utfordringer med balanse at underlaget er mykt for å hindre eventuelle skader ved fall. I og med at alle barn har forskjellige behov vil det være utfordrende å finne en løsning som kan tilfredsstille alle disse behovene.

Mange av barna i studiene hadde behov for ytre hjelp for å kunne delta i lek på lekeplassen på både tradisjonelle og universelt utformede lekeplasser (Prellwitz & Skär, 2016; Ripat & Becker, 2011; Stanton-Chapman & Schmidt, 2016). Dette innebærer at barna måtte få hjelp fra andre der barnet ikke kunne nå fram selvstendig for eksempel måtte barnet bæres opp på et lekeapparat. Vi tenker at det ikke bør være behov for ytre hjelp på universelt utformede lekeplasser, da hensikten med disse lekeplassene er å være tilgjengelige. Samtidig har alle barn forskjellige utgangspunkter og behov, som kan kreve ytre hjelp til tross for tilrettelegginger. Derfor tenker vi at det er viktig med funksjonelle lekeplasser slik at flest mulige barn kan være selvstendig i lek, spesielt da det kom fram i studien til Prellwitz og Skär (2016) at behovet for ytre hjelp på lekeplassen kan ha en negativ innvirkning på sosiale relasjoner med andre barn.

5.3 Tilgjengelig eller anvendbar?

I dette avsnittet diskuterte vi forskjeller mellom tilgjengelighet og anvendbarhet, samt hvordan skape en funksjonell lekeplass. Vi har også reflektert over forholdene i Norge.

Flere av studiene skiller mellom en tilgjengelig og anvendbar lekeplass (Ripat & Becker, 2011; Stanton-Chapman & Schmidt, 2016). Det vi har funnet ut er at *universelt utformet* ikke er entydig med *anvendbar*. Tilrettelagte lekeplasser kan også oppleves som kjedelige hvis det mangler elementer som

utfordrer barnet (Stanton-Chapman & Schmidt, 2016). Derfor kan vi si at en kjedelig lekeplass vil bli sett som uanvendbar. Wenger et al. (2020) konkluderer i sin studie at universelt utformede lekeplasser ikke møter behovene til alle barn med fysiske funksjonsnedsettelse. Ved å tilrettelegge omgivelser-dimensjonen kan barn med fysiske funksjonsnedsettelse få økte muligheter for deltagelse i lek (Strong et al., 1999).

TEK-17 setter krav til utbygging av lekeplasser i Norge. Disse kravene gjelder for lekeplassens areal, men ikke for lekeutstyret (TEK-17, 2017). Vi mener at dette kan gjøre lekeplassen tilgjengelig, men ikke nødvendigvis anvendbar. Dette kan bety at det eksisterer universelt utformede lekeplasser som ikke bidrar positivt til aktivitet og deltagelse for barn med fysiske funksjonsnedsettelse. Når universelt utformede lekeplasser ikke er anvendbare vil det føre til at barn med fysiske funksjonsnedsettelse ikke får delta på lik linje med funksjonsfriske barn. Et eksempel på dette er ramper på lekeplasser der det ikke finnes noen lekemuligheter på toppen av rampen, noe som nevnes i Ripat og Becker (2011) og Stanton-Chapman og Schmidt (2016). Det kan virke som at slike ramper eksisterer på flere lekeplasser da dette problemet kom opp i to av studiene. Med disse rampene forsøkes det å skape bedre tilgjengelighet, men i disse tilfellene førte løsningene ikke til nye leke muligheter. Disse to artiklene gir oss et inntrykk av at dette er en vanlig utfordring på lekeplasser. Det er viktig å ta til betraktning at disse artiklene representerer en liten andel av alle lekeplassene og dermed kan vi ikke med sikkerhet konkludere at dette er en vanlig utfordring.

Det kommer fram anbefalinger fra deltagerne angående universell utforming og det stilles spørsmål om hvorfor det ikke kan tas hensyn til universell utforming av lekeplasser fra byggeprosessen av (Prellwitz & Skär, 2016; Ripat & Becker, 2011; Stanton-Chapman & Schmidt, 2016; Wenger et al., 2020). Barn og pårørende har mye informasjon og erfaringer som kan brukes ved planlegging, bygging eller forbedringer av lekeplasser, noe som kan ha en innvirkning på deltagelse i lek på lekeplasser (Prellwitz & Skär, 2016; Ripat & Becker, 2011; Stanton-Chapman & Schmidt, 2016; Wenger et al., 2020). På denne måten kan lekeplassene ha flere tilgjengelige komponenter å velge mellom. Dette kan i sin tur bidra til en større grad av deltagelse i lek på lekeplassene da det nevnes i studien til Prellwitz og Skär (2016) at barn med fysiske funksjonsnedsettelse liker å leke på universelt utformede lekeplasser. Basert på dette, tenker vi at det kan være bedre for funksjonaliteten og anvendbarheten av lekeplassen at det tas hensyn til dette i tillegg til universell utforming allerede i begynnelsen av planleggingsprosessen. Vi ser på det

som en mulighet for å benytte brukerkunnskap og erfaringer fra barn med fysiske funksjonsnedsettelse og deres pårørende for å skape lekeplasser som er mer funksjonelle og attraktive.

For at Norge skal følge prinsippene i FNs barnekonvensjon (1989) må alle barrierene og faktorene som hemmer barnets mulighet til deltagelse i lek og fritidsaktiviteter fjernes. For å få til mer tilgjengelighet og deltagelse i lek og fritidsaktiviteter har regjeringen utarbeidet en strategiplan for 2020-2030 som skal rette fokus på dette. Strategiplanen legger vekt på meningsfull fritid og deltagelse på lik linje med andre. Samtidig vil den vise spesielt hensyn til barn og ungdom med nedsatt funksjonsevne og det blir satset på å utvikle universelle løsninger og tiltak (Barne- og likestillingsdepartementet, 2018). Ripat og Becker (2011) nevner at fysiske barrierer på en lekeplass kan sende et signal om at barnet ikke er velkommen der. Det er viktig å fjerne disse barrierene for å gi barnet muligheten til samfunnsdeltagelse og at de skal føle tilhørighet til lokalsamfunnet. Her kan man bruke PEO- modellen for å identifisere grunner til aktivitetsutfordringer og dermed finne løsninger som kan bidra til deltagelse.

6.0 Avslutning

Denne oppgaven, som er en litteraturstudie med fem forskningsartikler, belyser problemstillingen: *Hva har utformingen å si for bruken av en lekeplass og opplevelser knyttet til aktivitet og deltagelse i lek for barn med fysiske funksjonsnedsettelse?* Funnene fra artiklene ble diskutert opp mot PEO- modellen, dette for å opprettholde et ergoterapeutisk perspektiv. Besvarelsen hadde til hensikt å få innblikk i bruken av lekeplasser for barn med fysiske funksjonsnedsettelse. Vi har brukt funnene i disse fem artiklene for å diskutere og besvare problemstillingen. Vi har tatt hensyn til at disse artiklene ikke representerer flertallet av lekeplassene eller brukergruppen når vi trekker konklusjoner.

Hovedfunnene i denne besvarelsen omhandler relasjonen mellom deltagelse og interesse, hvordan omgivelsene kan påvirke deltagelse i lek på lekeplassen og det store skillet mellom tilgjengelighet og anvendbarhet, samt hvordan disse faktorene påvirker hverandre. Det kommer tydelig fram at lekeplassene ofte kan oppleves som ikke funksjonelle og at det kreves tilpasninger for at barn med nedsatt fysisk funksjonsevne skal kunne bruke lekeplassen på lik linje med andre. Ergoterapeutens rolle kan være å tilpasse kravene til aktivitet og omgivelsene på lekeplassen. Dette kan bidra til større grad av harmoni mellom PEO- dimensjonene, noe som kan forbedre tilgjengelighet for barn med fysiske

funksjonsnedsettelse (Strong et al., 1999). Ved å iverksette kompenserende tiltak der det trengs vil det kunne bidra til økt mulighet for inkludering på lekeplassen og på denne måten fjerne graden av opplevd funksjonshemming. Dette viser samfunnsaktualitet i det at behov og interessene til denne brukergruppen ikke nødvendigvis er imøtekommet. Derfor tenker vi at det må bygges flere anvendbare og funksjonelle lekeplasser for å imøtekomme dette behovet og at det er viktig å tilrettelegge lekeplasser slik at det kan bidra til aktivitet og deltagelse for barn med fysiske funksjonsnedsettelse. Disse tilretteleggingene må skje både på aktivitet- og omgivelses dimensjonene, for eksempel gjennom universell utforming. Det er viktig å merke at *universelt utformet lekeplass* ikke er entydig med *anvendbar lekeplass*.

Litteraturliste:

- Andersen, I. V., Lauritzen, G. Q. & Stokholm, G. (2010). Børn, deres omgivelser, roller og aktiviteter. I I. V. Andersen, G. Q. Lauritzen & G. Stokholm (Red.), *Ergoterapi og børn - Udvikling, aktivitet og deltagelse* (s.15-41). København: Munksgaard Danmark
- Barne- og likestillingsdepartementet. (2018). *Et samfunn for alle - Regjeringens strategi for likestilling av mennesker med funksjonsnedsettelse for perioden 2020–2030*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/bc8396c163f148dc8d4dc8707482e2be/et-samfunn-for-alle---regjeringens-strategi-for-likestilling-av-mennesker-med-funksjonsnedsettelse-for-perioden-2020203.pdf>
- Bendixen, H. J. & Madsen, A. J. (2013). Referencerammer og teori i ergoterapi. I Å. Brandt, A. J. Madsen & H. Peoples (Red.), *Basisbog i ergoterapi - Aktivitet og deltagelse i hverdagslivet* (s.139-160). København: Munksgaard
- Birk, M. A. & Langdal, I. (2013). Centrale begreber inden for ergoterapi. I Å. Brandt, A. J. Madsen & H. Peoples (Red.), *Basisbog i ergoterapi - Aktivitet og deltagelse i hverdagslivet* (s.119-138). København: Munksgaard
- Bundgaard, K. M. & Bülow, C. (2013). Aktivitetsanalyse i ergoterapi. I Å. Brandt, A. J. Madsen & H. Peoples (Red.), *Basisbog i ergoterapi - Aktivitet og deltagelse i hverdagslivet* (s.197-212). København: Munksgaard
- Byggteknisk forskrift (TEK17). (2017). Forskrift om tekniske krav til byggverk (byggteknisk forskrift). Hentet fra <https://dibk.no/regelverk/byggteknisk-forskrift-tek17/>
- Dahl-Michelsen, T., Groven, K. S. & Aadland, E. (2018). *Profesjonsetikk i ergoterapi og fysioterapi*. Oslo: Samlaget
- Dalland, O. (2014). *Metode og oppgaveskriving* (5. utg.). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS

Forente Nasjoner. (1989). *FNs konvensjon om barnets rettigheter av 20. november 1989*. Hentet fra <https://www.fn.no/om-fn/avtaler/menneskerettigheter/barnekonvensjonen>

Forente Nasjoner. (2006). *Konvensjon om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne*. Hentet fra <https://www.fn.no/om-fn/avtaler/menneskerettigheter/konvensjon-om-rettighetene-til-personer-med-nedsatt-funksjonsevne>

Kildekompasset. (u.å.). Hva er en vitenskapelig artikkel? Hentet fra <https://kildekompasset.no/kildekritikk/vitenskapelige-artikler/>

Law, M., Polatajko, H., Baptiste, S. & Townsend, E. (2002). Nøglebegreber i ergoterapi. I E. Townsend (Red.), *Fremme af menneskelig aktivitet: ergoterapi i et canadisk perspektiv* (s. 31-59). København: FADL's Forlag.

Lid, I. M. (2016). *Universell utforming - Verdigrunnlag, kunnskap og praksis*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk

Lindqvist, P. W., Kroksmark, U., Andersson, B-M. & Wallerius, U. (2016). Lek för barn med flerfunksjonsnedsättning. I A-C. Eliasson, H. Lindström & M. Peny-Dahlstrand (Red.), *Arbetsterapi för barn och ungdom* (s.165-178). Lund: Studentlitteratur

Lofterød, B., Jahnsen, R. & Terjesen, T. (2006). Cerebral parese hos barn - motorisk funksjon og nye behandlingsstrategier. *Tidsskrift for Den norske legeförening*, 126(20)

McKinstry, C., Brown, P. & Gustafsson, L. (2014). Scoping reviews in occupational therapy: The what, why and how to. *Australian occupational therapy journal*, 61, 58-66. doi:10.1111/1440-1630.12080

Moore, A., Lynch, H. & Boyle, B. (2020). Can universal design support outdoor play, social participation, and inclusion in public playgrounds? A scoping review. *Disability and Rehabilitation*. Hentet fra:

- Nordstrand, K. V. (2016). Målinriktad träning - en metod för lärande. I A-C. Eliasson, H. Lindström & M. Peny-Dahlstrand (Red.), *Arbetsterapi för barn och ungdom* (s.225-232). Lund: Studentlitteratur
- Orban, K. (2016). Familjens aktivitetsmönster. I A-C. Eliasson, H. Lindström & M. Peny-Dahlstrand (Red.), *Arbetsterapi för barn och ungdom* (s.35-42). Lund: Studentlitteratur
- Peny-Dahlstrand, M. & Krumlinde-Sundholm, L. (2016). Processen i arbetsterapi för barn och ungdom. I A-C. Eliasson, H. Lindström & M. Peny-Dahlstrand (Red.), *Arbetsterapi för barn och ungdom* (s.119-127). Lund: Studentlitteratur
- Pratt, B., Hartshorne, N., Mullens, P., Schilling, M. L., Fuller, S. & Pisani, E. (2016). Effect of playground environments on the physical activity of children with ambulatory cerebral palsy. *Pediatric Physical Therapy*, 28(4), s.475-482.
- Prellwitz M. & Skär, L. (2016). Are Playgrounds a Case of Occupational Injustice? Experiences of Parents of Children with Disabilities. *Children, Youth and Environments*, 26(2), s.28-42
- Prellwitz, M. & Skär, L. (2007). Usability of playgrounds for children with different abilities. *Occupational Therapy International*, 14(3), s.144-155
- Ripat, J. & Becker, P. (2011). Playground Usability: What do Playground Users Say? *Occupational Therapy International*, 19(3), s.144-153.
- Rognsaa, A. (2015). *Bacheloroppgaven - Skriveråd og regler for utformingen*. Oslo: Universitetsforlaget
- Stanton-Chapman, T. L. & Schmidt, E. L. (2016). Special Education professionals perceptions toward accessible playgrounds. *SAGE Journals*, 41(2), s.90-100.
- Strong, S., Rigby, P., Stewart, D., Law, M., Letts, L. og Cooper, B. (1999). Application of the Person-

Environment-Occupation Model: a practical tool. *Canadian Journal of Occupational Therapy*, 66(3), s.122-133.

Swinth, Y. & Tanta, K. J. (2008). Play, Leisure, and Social Participation in Educational Settings. I L. D.

Parham & L. S. Fazio (Red.), *Play in Occupational Therapy for Children* (s.301-317). Missouri:

Mosby Elsevier

Wenger, I., Schulze, C., Lundström, U. & Prellwitz, N. (2020). Children's perceptions of playing on

inclusive playgrounds: A qualitative study. *Scandinavian journal of Occupational Therapy*, 28(2),

s.136-146.

World Health Organization. (2001). *ICF, Internasjonal klassifikasjon av funksjon, funksjonshemming og*

helse. Hentet fra <https://ehelse.no/kodeverk/icf-internasjonalklassifikasjon-av-funksjon-funksjonshemming-og-helse>

Öhrvall, A-M., Nordstrand, K. V. & Peny-Dahlstrand, M. (2016). Barns aktiviteter i dagligt liv. I A-C.

Eliasson, H. Lindström & M. Peny-Dahlstrand (Red.), *Arbetsterapi för barn och ungdom* (s.145-

163). Lund: Studentlitteratur

Vedlegg 1: Søketabell

Dato	Database	Søkeord	Avgrensning	Antall treff	Leste abstrakter	Leste artikler	Antall aktuelle	Tittel på artikkel
25.03.21	Oria	Playground, universal design	2010-2021 Fagfelleverdert	3365	-	-	-	
25.03.21	Oria	Barn, funksjonsnedsettelse, lekeklass, deltagelse	Ingen	1	0	0	0	
25.03.21	Oria	Barn, lekeklass, deltagelse	Fagfelleverdert	9	0	0	0	
25.03.21	Oria	Barn, lekeklass	Fagfelleverdert	23	1	0	0	
25.03.21	Oria	Children, playground, disability, participation, universal design	Fagfelleverdert	5	2	1	1	Can universal design support outdoor play, social participation, and inclusion in public playgrounds? A scoping review
25.03.21	Oria	Universal design, playground, children, participation	Fagfelleverdert 2010-2021 "cognitive"	860	-	-	-	
25.03.21	Oria	Universal design, playground (i tittel), children, participation	Fagfelleverdert 2010-2021 "cognitive"	10	7	3	3	<ul style="list-style-type: none"> - Just for the fun of it: making playgrounds accessible to all children. - Playground Usability: What do Playground Users Say? - Accessibility and usability of playground environments for children under 12: A Scoping Review

25.03.21	Idunn	Playground, disability	Ingen	1	0	0	0	
25.03.21	Pubmed	Playground, universal design	Siste ti år	7	0	0	0	
25.03.21	Pubmed	Playground, disability	Siste ti år	41	8	2	2	<ul style="list-style-type: none"> - Effect of playground environments on the pshysical activity of children with ambulatory cerebral palsy. - Children`s perceprions of playing on inclusive playgrounds: A qualitative study
25.03.21	Scopus	Playground, universal AND design	Ingen	28	11	4	3	<ul style="list-style-type: none"> - Advancing play participation for all: The challenge of addressing play diversity and inclusion in community parks and playgrounds - Buildings playgrounds for children of all abilities: legal requirements and professional recommendations. - Special Education professionals perceptions toward accessible playgrounds

25.03.21	Scopus	Playground, disability	2010-2021	95	23	6	4	<ul style="list-style-type: none"> -Evaluating the playground: Focus group interviews with families of disabled children - Validity of public parks for children with disabilities- Parents perspective - Opportunities for inclusive play in densely populated cities: an analysis of the human factors in Hong Kong play space - "I am hoping you can point me in the right direction regarding playground accessibility": A case study of a community which lacked social policy toward playground accessibility
26.03.21	OTseeker	Lekeklass, universell utforming	Ingen	0	-	-	-	
26.03.21	OTseeker	Playground	Ingen	8	0	0	0	
26.03.21	Swemed	Playground	Fagfelleverdert	6	1	1	0	
26.03.21	Google Scholar	Playground, disability, universal design	2010-2021	16.500	-	-	-	

26.03.21	Google Scholar	Playground, participation	"All in title", 2010-2021	22	0	0	0	
06.04.21	Oria	Activity, playground, disability, participation	2010-2021, fagfelleverdert	2700	-	-	-	
06.04.21	Pubmed	Activity, playground, participation, disability	2010-2021	27	9	1	0	
22.04.21	Oria	Playground (i tittel), disability, universal design, participation, activity	2010-2021, fagfelleverdert,	10	0	0	0	
22.04.21	Oria	Playground (i tittel), disability, universal design	2010-2021, fagfelleverdert	15	0	0	0	
22.04.21	Scopus	Playground, disability, universal AND design	2010-2021	6	0	0	0	
22.04.21	Scopus	Playground, children, disability	2010-2021	78	0	0	0	

